e - gylchgrawn Addysg Grefyddol

Thema Rhifyn 15: **CREFYDD A GWLEIDYDDIAETH**

Geirfa Allweddol

Albert Einstein - un o’r Ffisegwyr mwyaf erioed oedd yn gyfrifol am hollti’r atom.
Anffyddiwr - person sydd ddim yn credu fod Duw yn bodoli.
Archesgob - esgob o’r radd uchaf.
Arddel - cefnogi neu ddal safbwynt arbennig. *to espouse / to hold*
Ayatollah - arweinydd crefyddol uchel ei statws ymhlith Mwslimiaid Shia, yn enwedig yn Iran.
Caplaniaethau - lle mae gweinidog neu berson lleyg yn cynrychioli ffydd neu sefydliad ffydd yn gweithio mewn man gwaith e.e. ysgol, carchar, maes awyr, coleg gan gynnig help ysbrydol. *chaplaincy*
Catholigion - Cristnogion sy’n perthyn i Eglwys Gatholig Rhufain ac sy’n dilyn arweiniad y Pab.
Ceidwadol - yn tueddu i gadw at ffyrdd traddodiadol, nad yw’n hoffi newid. *Conservative*.
Cyfansoddiad - yr egwyddorion neu’r rheolau ffurfiol sy’n sail i drefn a chyfraith cymdeithas, talaith, cenedl neu wladwriaeth. *Constitution*.
Cynhwysol - (am gymdeithas) â lle i bawb, heb eithrio neb. *Inclusive*
Cytûn - grŵp o eglwysi amrywiol sy’n cydweithio â’i gilydd yn genedlaethol ac yn lleol. *Churches Together in Wales*.
Dalai Lama - Arweinydd ysbrydol pobl Tibet.
Dietrich Bonhoeffer - Gweinidog Lutheraidd Almaenaidd oedd yn gwrthwynebu Hitler.
Dirywiad - gostyngiad/disgyn yn is na’r safon a ddisgwylir.
Dyneiddwyr - pobl sydd yn credu nad oes angen dilyn Duw neu grefydd mewn bywyd. *humanists*
Efengylwyr - Cristnogion sy’n dilyn y Beibl air am air; grŵp niferus iawn yn Unol Daleithiau America a rhai gwledydd eraill.
Erthylu - gwaredu babi pan yn y groth. *abort*
Esgob - aelod uwch o'r clerigwyr Cristnogol, fel arfer â gofal esgobaeth a’r hawl i gyflwyno urddau sanctaidd.
Fatican - dinas-wladwriaeth wedi'i hamgylchynu gan Rufain, yr Eidal, yw pencadlys yr Eglwys Babyddol.
Flossenburg - gwersyll crynhoi Natsïaid a adeiladwyd ym mis Mai 1938.

Galwad - mae rhai pobl yn teimlo bod Duw yn eu 'galw' i wneud gwaith arbennig e.e. mae rhai yn teimlo galwad i fod yn weinidog/doctor/athro. *Calling, vocation*
Goruchafiaeth wen - y gred bod pobl wyn yn hil uwchraddol ac y dylent felly ddominyddu cymdeithas. *White supremacy*.
goruchafiaeth wen - y gred bod pobl wyn yn hil uwchraddol ac y dylent felly ddominyddu cymdeithas. *White supremacy*.
Gweddus - mewn ffordd dderbyniol neu barchus. *seemly*
Gwladwriaeth - llywodraeth gwlad a'i swyddogion. *State*.
Heriol - yn rhoi sialens. *challenging*
Hil - grŵp neu gasgliad o bobl sy'n rhannu'r un hanes, traddodiadau. *Race*.
Martin Luther King - gweinidog Americanaidd Affricanaidd gyda'r Bedyddwyr a ddaeth yn llefarydd ac arweinydd mwyaf gweladwy'r mudiad hawliau sifil o 1955 hyd at ei lofruddio ym 1968.
Mohandas Gandhi - Cyfreithiwr Indiaidd a chenedlaetholwr a ddefnyddiodd wrthwynebiad di-drais i arwain yr ymgyrch lwyddiannus dros annibyniaeth India rhag rheolaeth Prydain, ac yn ei dro ysbrydolodd symudiadau dros hawliau sifil a rhyddid ledled y byd.
Muhammad Ali - Bocsiwr proffesiynol Americanaidd.
Natsïaid - y syniadau a'r arferion sy'n gysylltiedig ag Adolf Hitler a'r Blaid Natsïaidd.
Piwritaniaid - Cristnogion a sefydlodd UDA er mwyn sicrhau rhyddid crefyddol.
Pregethwr lleyg - person (heb ei ordeinio fel gweinidog neu offeiriad) sy'n mynd o gwmpas capeli/eglwysi ar y Sul i arwain oedfa a rhoi neges sy'n seiliedig ar y Beibl. *lay preacher*
Protestaniaid - traddodiadau Cristnogol niferus a dyfodd o'r bymthegfed ganrif ymlaen.
Rhyddfrydol - am rywun neu rywbeth sy'n ymwneud â rhyddfrydiaeth, e.e. Y Blaid Ryddfrydol. *Liberal*.
Rhyfel Fietnam - gwrthdaro yn Fietnam, Laos, a Cambodia rhwng 1 Tachwedd, 1955 a chwymp Saigon ar 30 Ebrill, 1975.
seciwlar - Gellir ystyried unrhyw beth nad oes ganddo gyfeiriad penodol at grefydd, naill ai'n negyddol neu'n gadarnhaol, yn seciwlar. *Secular.*.
Senedd - y corff sy'n gyfrifol am wneud deddfau newydd.
Theocratiaeth - system lywodraethu lle mae crefyddwyr yn llywodraethu yn enw Duw neu Dduw.
Trawsbleidiol - rhywbeth sy'n cynnwys gwahanol bleidiau gwleidyddol nid dim ond un. *cross-party*
Tŷ'r Arglwyddi - Tŷ'r Arglwyddi yw ail siambr Senedd Prydain. Mae'n annibynnol, ac yn ategu Gwaith Tŷ'r Cyffredin.
Wang Yi - yw gweinidog yr Early Rain Covenant Church yn Chengdu.
'Bible Belt' - casgliad o daleithiau UDA sy'n cael eu hystyried yn grefyddol a cheidwadol.